

ده نفر و بیشتر با ۰/۴ درصد کمترین سهم را به خود اختصاص دادند.

مقایسه متوسط افراد خانوار در دهک‌های مختلف هزینه در سال ۱۳۸۸ نشان می‌دهد کمترین و بیشترین متوسط افراد خانوار در دهک اول و ششم به ترتیب ۲/۹۴ و ۴/۰۴ نفر می‌باشد و در دهک دهم، متوسط افراد خانوار ۳/۹۲ نفر است. با توجه به اینکه تعیین گروه‌های درآمدی برحسب دهک‌ها براساس هزینه خانوارها محاسبه می‌شود و هزینه سرانه افراد در نظر گرفته نمی‌شود، عمده خانوارهای با هزینه‌های کمتر در دهک‌های پایین درآمدی قرار می‌گیرند. این گروه از خانوارها عمدتاً شامل خانوارهای جدید یا سالخوردگان هستند؛ اگرچه تصور عموم بر این است که اکثر خانوارهای دهک‌های پایین درآمدی دارای تعداد افراد بیشتری در مقایسه با خانوارهای دهک‌های بالا می‌باشند.

توزیع افراد خانوارها برحسب گروه‌های سنی در سال ۱۳۸۸ نشان می‌دهد بیشترین سهم به گروه‌های سنی ۳۰-۲۱ و ۴۰-۳۱ سال به ترتیب به میزان ۲۲/۵ و ۱۳/۸ درصد اختصاص دارد. مقایسه سهم‌های فوق با ارقام سال قبل نشان‌دهنده افزایش سهم خانوارهای ۳۰-۲۱ سال و کاهش سهم خانوارهای ۴۰-۳۱ سال است. در مجموع، حدود ۳۱/۶ درصد از افراد خانوار کمتر از ۲۱ سال سن دارند که نسبت به سال گذشته حدود ۲/۳ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد.

در سال ۱۳۸۸، علی‌رغم تداوم سیاست‌های بهبود توزیع درآمد، شاخص‌های مربوط به توزیع درآمد نظیر ضریب جینی تا حدی افزایش داشت، به نحوی که سهم هفت دهک درآمدی از کل با کاهش و سهم دهک دهم با افزایش روبه‌رو بود. افزایش بیشتر قیمت گروه‌های هزینه که در دهک‌های پایین سهم بیشتری را به خود اختصاص می‌دهند در شکل‌گیری این روند موثر بوده است.

۱-۱۰- خصوصیات اجتماعی و اقتصادی خانوارها

در مناطق شهری کشور

نتایج آمارگیری از هزینه و درآمد ۸۶۱۷ خانوار ساکن در مناطق شهری در سال ۱۳۸۸ حاکی از تداوم روند کاهشی بعد خانوار می‌باشد، به طوری که بعد خانوار از ۳/۸۶ نفر در سال ۱۳۸۷ به ۳/۷۶ نفر در سال ۱۳۸۸ رسید. مقایسه میزان بعد خانوار در سال ۱۳۸۸ با سال ۱۳۸۷ نشان‌دهنده ۲/۶ درصد کاهش است. با توجه به اینکه روند ازدواج جوانان طی سال‌های اخیر نسبتاً باثبات بوده است عامل اصلی کاهش بعد خانوار، تمایل خانواده‌ها به ویژه خانوارهای جدید به تعداد فرزند کمتر است. شایان ذکر است سهم خانوارهای یک و دو نفره از کل خانوارها از ۱۹/۱ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۲۱/۰ درصد در سال ۱۳۸۸ افزایش یافت. براساس آمار مذکور، خانوارهای چهار نفره با ۲۷/۸ درصد بیشترین و خانواده‌های

خانوارهای با «یک نفر شاغل»، «دو نفر شاغل» و «سه نفر شاغل» و بیشتر» کاهش دارد. اجرای طرح بازنشستگی پیش از موعد در افزایش خانوارهای بدون فرد شاغل موثر بوده است.

درصد توزیع خانوارهای شاغل در دهک‌های هزینه نشان می‌دهد بیشترین درصد شاغلان در دهک اول، خانوارهای «یک نفر شاغل» (۵۰/۴ درصد) بوده و درصد خانوارهای «دو نفر شاغل»، ۹/۵ درصد است. این سهم نشان‌دهنده این است که ۹/۵ درصد خانوارهای موجود در دهک اول علی‌رغم اشتغال به کار دو عضو خانواده از سطح هزینه‌ای پایینی برخوردار می‌باشند. به عبارت دیگر، اشتغال آنها همراه با درآمد مکفی نبوده و یا اشتغال موقت و ناپایدار بوده است. در دهک دهم ۲۲/۹ درصد خانوارها دارای دو نفر شاغل و ۵/۶ درصد دارای سه نفر شاغل و بیشتر می‌باشند. از کل خانوارهای «سه نفر شاغل و بیشتر» بیشترین سهم به دهک ششم (۱۴/۹ درصد) اختصاص دارد.

توزیع افراد شاغل خانوارها برحسب رشته فعالیت اصلی محل کار در سال ۱۳۸۸ نشان می‌دهد که بیشترین سهم شاغلان به بخش‌های «خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی»، «عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، هتل‌داری و رستوران»، «صنعت و معدن» و «ساخت‌مان» به ترتیب به میزان ۲۲/۱، ۲۱/۵، ۱۷/۴ و ۱۴/۶ درصد اختصاص دارد.

در سال مورد گزارش، توزیع افراد شاغل خانوارها برحسب میزان سواد و رشته فعالیت محل کار نشان می‌دهد که بیشترین افراد بی‌سواد و با تحصیلات ابتدایی در بخش «عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، هتل‌داری و رستوران» و با تحصیلات دانشگاهی در بخش «خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی» به کار اشتغال داشته‌اند.

بررسی نحوه تصرف مسکن محل سکونت خانوارها در سال مورد بررسی نشان می‌دهد که ۶۵/۵ درصد از خانوارها در مسکن شخصی (مالک‌نشین)، ۲۴/۹ درصد در مسکن اجاری،

در سال مورد بررسی، توزیع افراد شش‌ساله و بیشتر خانوارها برحسب میزان تحصیلات نشان می‌دهد که حدود ۶۷/۷ درصد از افراد خانوارها دارای تحصیلات ابتدایی، راهنمایی و متوسطه بوده و ۱۸/۳ درصد نیز دارای تحصیلات دانشگاهی می‌باشند. مقایسه نسبت‌های فوق با سال گذشته نشان‌دهنده ارتقای سطح تحصیلات عالی خانوارها است. گسترش آموزش عالی و در دسترس بودن آن در کلیه نقاط کشور از جمله دلایل رشد سطح آموزش خانوارها می‌باشد. افزایش سطح تحصیلات به عنوان شاخص ارتقای سرمایه انسانی در دستیابی به اهداف رشد و توسعه نقش بسزایی دارد.

توزیع افراد خانوار برحسب سطوح تحصیلی و جنسیت نشان می‌دهد نسبت افراد با تحصیلات عالی بین اعضای مذکر خانوار ۱۹/۵ درصد و در بین اعضای مونث خانوار ۱۷/۲ درصد است. در این سال بیشترین تعداد افراد با تحصیلات دانشگاهی (۴۸/۰ درصد) در گروه سنی ۳۰-۲۱ سال قرار دارند.

بررسی تعداد افراد باسواد در خانوار به تفکیک دهک‌های هزینه نشان می‌دهد در دهک اول بیشترین سهم به خانوار دو نفر باسواد (۲۷/۷ درصد) و بدون فرد باسواد (۲۴/۸ درصد) و در دهک دهم بیشترین سهم به خانوارهای با ۴ نفر باسواد (۳۱/۱ درصد) و ۳ نفر باسواد (۲۳/۲ درصد) اختصاص دارد. شایان ذکر است در دهک دهم سهم خانوارهای بدون فرد باسواد ۰/۸ درصد می‌باشد. همچنین، از کل خانوارهای بدون فرد باسواد ۴۸/۹ درصد در دهک اول و ۱/۶ درصد در دهک دهم قرار دارند.

در این سال ۲۱/۹ درصد خانوارها «بدون فرد شاغل»، ۵۶/۵ درصد دارای «یک نفر شاغل»، ۱۶/۹ درصد دارای «دو نفر شاغل» و ۴/۷ درصد دارای «سه نفر شاغل و بیشتر» بودند. مقایسه سهم‌های فوق در سال ۱۳۸۸ با ارقام سال ۱۳۸۷ نشان می‌دهد درصد خانوارهای «بدون فرد شاغل» افزایش و درصد

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

خانوارهای ساکن در منازل مسکونی دارای ۲ و ۳ اتاق موثر بوده است.

بررسی تسهیلات محل سکونت خانوارهای شهری نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۸، ۹۸/۵ درصد خانوارها از آب لوله‌کشی، ۹۹/۶ درصد از برق، ۹۰/۴ درصد از گاز شهری، ۳۳/۲ درصد از فاضلاب شهری و ۹۱/۱ درصد از تلفن بهره‌مند بوده‌اند. همچنین، ۳۶/۶ درصد از خانوارها دارای اتومبیل شخصی بوده‌اند.

۱۰-۲- تحلیل هزینه‌ای بودجه خانوار

در سال ۱۳۸۸، متوسط هزینه سالانه ناخالص یک خانوار شهری حدود ۱۲۷/۱ میلیون ریال (ماهانه حدود ۱۰۵۹۵ هزار ریال) بود که نسبت به سال قبل (حدود ۱۱۵/۴ میلیون ریال) ۱۰/۱ درصد افزایش داشته است. در این سال متوسط هزینه ناخالص یک خانوار شهری به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۸۳ نسبت به سال قبل بدون تغییر و در سطح ۶۴/۴ میلیون ریال باقی ماند.

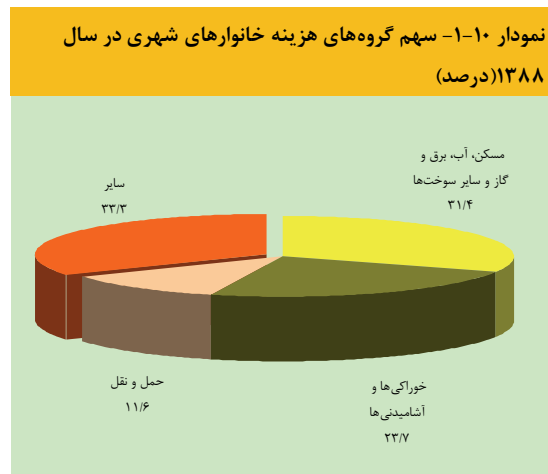
در سال مذکور، گروه‌های «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها»، «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» و «حمل و نقل» به ترتیب با ۳۱/۴، ۲۳/۷ و ۱۱/۶ درصد، بیشترین سهم از هزینه ناخالص خانوار را به خود اختصاص دادند. بررسی تغییرات سهم گروه‌های مختلف هزینه در سال ۱۳۸۸ در مقایسه با سال ۱۳۸۷ نشان می‌دهد بیشترین افزایش سهم هزینه مربوط به گروه‌های «بهداشت و درمان»، «پوشاک و کفش» و «کالاها و خدمات متفرقه» به ترتیب به میزان ۰/۶، ۰/۵ و ۰/۵ واحد درصد بود. در این سال سهم گروه‌های «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها»، «ارتباطات» و «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» در مقایسه با سال ۱۳۸۷ به ترتیب ۱/۷، ۰/۳ و ۰/۱ واحد درصد کاهش داشت.

۱/۱ درصد در مسکن در برابر خدمت و ۸/۵ درصد در مسکن رایگان سکونت داشته‌اند. درصد توزیع خانوارها برحسب نحوه تصرف مسکن در دهک‌های هزینه نشان می‌دهد که ۵۰/۶ درصد خانوارهای دهک اول از منزل شخصی برخوردار هستند و ۳۰/۶ درصد آنها در منزل اجاری سکونت دارند. در دهک دهم ۸۰/۳ درصد از خانوارها دارای منزل شخصی هستند و ۱۳/۸ درصد آنها دارای منزل اجاری می‌باشند. به علاوه، ۱/۶ درصد خانوارهای ساکن در مسکن در برابر خدمت در دهک دهم ۱/۶ درصد است که در مقایسه با دهک اول (۰/۵ درصد)، رقم قابل توجهی است.

بررسی نوع مصالح به کار رفته در ساختمان‌های محل سکونت افراد نشان می‌دهد که بیشترین سهم ساختمان‌ها به میزان ۵۰/۱ درصد به ساختمان‌های آجری با تیرآهن اختصاص دارد. حدود ۶/۹ درصد از ساختمان‌ها به دلیل نوع مصالح به کار رفته (بناهای آجری با تیرچوبی، خشتی، گلی و چوبی) از استحکام پایینی در برابر حوادث و سوانح طبیعی نظیر سیل و زلزله برخوردار بوده و نیازمند بازسازی می‌باشند. ضمن اینکه بسیاری از ساختمان‌هایی که به ظاهر با مصالح مقاوم احداث شده‌اند به دلیل به‌کارگیری سازه‌های غیراستاندارد مقاومت چندانی در برابر زلزله نخواهند داشت.

در این سال ۵/۰ درصد از خانوارها در محل سکونت خود از یک اتاق، ۳۱/۰ درصد از دو اتاق، ۴۲/۹ درصد از سه اتاق، ۱۵/۷ درصد از چهار اتاق، ۳/۷ درصد از پنج اتاق و ۱/۷ درصد از شش اتاق و بیشتر استفاده نموده‌اند. توزیع مزبور نشان می‌دهد در برخی از واحدهای مسکونی بیش از یک خانوار ساکن می‌باشند. با توجه به روند کاهش تعداد خانوارهای ساکن در منازل مسکونی دارای ۴ اتاق و بیشتر طی سال‌های اخیر به نظر می‌رسد افزایش قیمت واحدهای مسکونی و هزینه‌های ساخت مسکن به‌ویژه در شهرهای بزرگ در افزایش

مقایسه متوسط هزینه ناخالص سالانه یک خانوار در مناطق شهری به تفکیک گروه‌های مختلف هزینه نشان می‌دهد. بیشترین میزان افزایش هزینه‌ها در سال ۱۳۸۸ مربوط به گروه‌های «بهداشت و درمان»، «تفریح و امور فرهنگی» و «پوشاک و کفش» به ترتیب به میزان ۲۳/۹، ۲۲/۵ و ۲۰/۳ درصد بود. در این سال گروه‌های «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» و «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها» در سطحی پایین‌تر از نرخ تورم (۱۰/۸ درصد) به ترتیب به میزان ۹/۸ و ۴/۴ درصد رشد داشته و گروه «ارتباطات» با ۱/۴ درصد کاهش روبه‌رو بود.

جدول ۱۰-۱- مقایسه تغییرات و سهم هزینه ناخالص بر حسب گروه‌های هزینه در مناطق شهری (ده هزار ریال - درصد)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶		
۲۳/۷	۲۳/۸	۹/۸	۱۸/۷	۳۰۱۶/۸	۲۷۴۷/۵	۲۳۱۴/۴	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
۰/۴	۰/۴	۱۴/۶	۱۶/۵	۵۱/۹	۴۵/۳	۳۸/۸	دخانیات
۵/۱	۴/۶	۲۰/۳	۷/۴	۶۴۴/۷	۵۳۵/۹	۴۹۸/۸	پوشاک و کفش
۳۱/۴	۳۳/۱	۴/۴	۲۱/۵	۳۹۸۷/۹	۳۸۲۱/۱	۳۱۴۶/۲	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
۵/۳	۵/۰	۱۵/۳	۹/۰	۶۷۰/۳	۵۸۱/۲	۵۳۳/۰	لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه
۵/۱	۴/۵	۲۳/۹	۲۰/۹	۶۴۵/۵	۵۲۰/۹	۴۳۰/۹	بهداشت و درمان
۱۱/۶	۱۱/۶	۱۰/۵	۹/۹	۱۴۷۶/۷	۱۳۳۶/۵	۱۲۱۶/۶	حمل و نقل
۲/۳	۲/۶	-۱/۴	۱۵/۳	۲۹۴/۲	۲۹۸/۳	۲۵۸/۷	ارتباطات
۲/۷	۲/۴	۲۲/۵	۱۰/۹	۳۴۶/۰	۲۸۲/۴	۲۵۴/۶	تفریح و امور فرهنگی
۲/۲	۲/۳	۷/۷	۲۰/۹	۲۸۵/۴	۲۶۵/۱	۲۱۹/۲	تحصیل
۲/۲	۲/۲	۱۴/۷	۱۳/۲	۲۸۴/۶	۲۴۸/۲	۲۱۹/۲	رستوران و هتل
۷/۹	۷/۵	۱۷/۱	۱۴/۸	۱۰۰۹/۹	۸۶۲/۳	۷۵۱/۲	کالاها و خدمات متفرقه
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰/۱	۱۶/۸	۱۲۷۱۳/۹	۱۱۵۴۴/۵	۹۸۸۱/۷	هزینه کل

رشد داشته است. کاهش سهم هزینه گروه‌های «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» و «ارتباطات» به قیمت‌های جاری علی‌رغم رشد پایین قیمت‌ها در این گروه‌ها در مقایسه با متوسط رشد شاخص قیمت‌ها (۱۰/۸ درصد)، نشان‌دهنده کاهش میزان مصرف این اقلام در سبد هزینه‌ای خانوار است.

بررسی هزینه ناخالص حقیقی خانوار (به قیمت‌های ثابت ۱۳۸۳) در گروه‌های مختلف هزینه نشان می‌دهد که در شش گروه «تفریح و امور فرهنگی»، «لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه»، «پوشاک و کفش»، «حمل و نقل»، «بهداشت و درمان» و «کالاها و خدمات متفرقه» هزینه ناخالص حقیقی

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

جدول ۱۰-۲- مقایسه تغییرات و سهم هزینه ناخالص حقیقی برحسب گروه‌های هزینه در مناطق شهری (ده هزار ریال - درصد)

سهم(درصد)		درصد تغییر		سال			
۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	
۲۱/۴	۲۱/۴	-۰/۱	-۸/۸	۱۳۸۰/۱	۱۳۸۱/۴	۱۵۱۴/۷	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
۰/۴	۰/۴	-۱۱/۹	-۲/۳	۲۳/۸	۲۷/۰	۲۷/۶	دخانیات
۵/۶	۵/۱	۹/۱	-۱۱/۲	۳۵۸/۴	۳۲۸/۶	۳۷۰/۱	پوشاک و کفش
۲۸/۱	۳۰/۲	-۷/۰	-۵/۰	۱۸۱۱/۰	۱۹۴۷/۶	۲۰۵۱/۰	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
۵/۶	۵/۰	۱۰/۶	-۱۱/۹	۳۵۹/۲	۳۲۴/۷	۳۶۸/۶	لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه
۴/۴	۴/۳	۴/۲	-۲/۰	۲۸۵/۶	۲۷۴/۲	۲۷۹/۶	بهداشت و درمان
۱۴/۵	۱۳/۹	۴/۳	-۶/۶	۹۳۵/۸	۸۹۷/۰	۹۶۰/۲	حمل و نقل
۴/۷	۴/۸	-۱/۸	۱۵/۶	۳۰۲/۴	۳۰۷/۸	۲۶۶/۴	ارتباطات
۳/۷	۳/۳	۱۲/۷	-/۶	۲۳۸/۱	۲۱۱/۴	۲۱۰/۱	تفریح و امور فرهنگی
۲/۰	۲/۲	-۷/۱	۵/۴	۱۳۱/۳	۱۴۱/۴	۱۳۴/۱	تحصیل
۲/۰	۲/۰	-۰/۷	-۱۲/۸	۱۳۰/۴	۱۳۱/۳	۱۵۰/۶	رستوران و هتل
۷/۶	۷/۳	۴/۰	-۷/۴	۴۸۶/۵	۴۶۷/۹	۵۰۵/۲	کالاها و خدمات متفرقه
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	*	-۵/۸	۶۴۴۲/۵	۶۴۴۰/۰	۶۸۳۸/۰	هزینه کل(۱)

۱- هزینه کل حقیقی به جای تقسیم هزینه کل به قیمت جاری بر شاخص کل قیمت‌ها، از مجموع هزینه‌های حقیقی به تفکیک گروه‌های هزینه محاسبه شده است. علت اتخاذ این روش تغییر سهم گروه‌های هزینه به نسبت سال پایه ۱۳۸۳ می‌باشد.

۱۰-۳- تحلیل هزینه‌ای بودجه خانوار به تفکیک دهک‌ها

مقایسه هزینه خانوارها در دهک‌های مختلف نشان می‌دهد میزان هزینه ناخالص خانوار در دهک دهم در سال ۱۳۸۸ حدود ۱۴/۱ برابر دهک اول می‌باشد که این نسبت در مقایسه با رقم سال ۱۳۸۷ (۱۳/۵ درصد) افزایش یافته و حاکی از بدتر شدن وضعیت توزیع درآمد در سال ۱۳۸۸ است. همچنین، سهم ۴۰ درصد خانوارهای کم‌درآمد از ۱۶/۳ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۱۶/۰ درصد در سال ۱۳۸۸ کاهش و سهم ۲۰ درصد خانوارهای با درآمد بالا از ۴۵/۶ درصد به ۴۶/۳ درصد افزایش یافت.

در سال ۱۳۸۸، بیشترین و کمترین میزان رشد هزینه ناخالص به دهک‌های دهم و چهارم به ترتیب معادل ۱۳/۰ و ۷/۱ درصد اختصاص داشت. این در حالی است که کمترین و بیشترین میزان تورم به ترتیب مربوط به دهک دهم و دهک اول می‌باشد. خانوارهایی که در دهک‌های بالاتر درآمدی قرار دارند به‌طور نسبی با تورم پایین‌تری روبه‌رو هستند. علت این امر آن است که گروه‌هایی از کالاها که سهم بالایی در تورم دارند دارای

مقایسه نرخ تورم در گروه‌های مختلف هزینه در سال

مذکور نشان می‌دهد بیشترین و کمترین میزان تورم به ترتیب مربوط به گروه «دخانیات» (۳۰/۱ درصد) و «ارتباطات» (۰/۴ درصد) می‌باشد. نرخ تورم گروه‌های «دخانیات»، «بهداشت و درمان»، «تحصیل»، «رستوران و هتل»، «کالاها و خدمات متفرقه» و «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها» از متوسط تورم در سال ۱۳۸۸ (۱۰/۸ درصد) بالاتر بود.

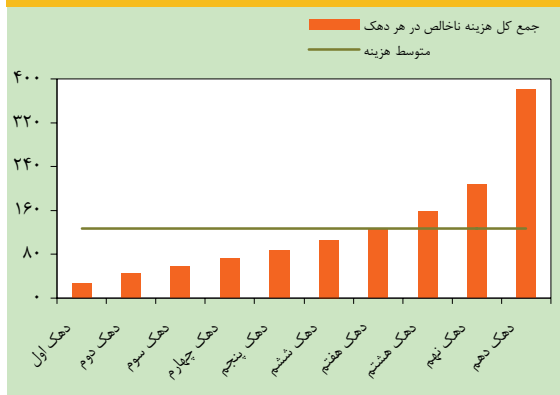
جدول ۱۰-۳- مقایسه رشد هزینه ناخالص و

تورم برحسب گروه‌های هزینه در مناطق شهری (درصد)

رشد هزینه ناخالص حقیقی خانوار	تورم	رشد هزینه ناخالص	
-۰/۱	۹/۹	۹/۸	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
-۱۱/۹	۳۰/۱	۱۴/۶	دخانیات
۹/۱	۱۰/۳	۲۰/۳	پوشاک و کفش
-۷/۰	۱۲/۳	۴/۴	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
۱۰/۶	۴/۳	۱۵/۳	لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه
۴/۲	۱۸/۹	۲۳/۹	بهداشت و درمان
۴/۳	۵/۹	۱۰/۵	حمل و نقل
-۱/۸	-/۴	-۱/۴	ارتباطات
۱۲/۷	۸/۸	۲۲/۵	تفریح و امور فرهنگی
-۷/۱	۱۵/۹	۷/۷	تحصیل
-۰/۷	۱۵/۵	۱۴/۷	رستوران و هتل
۴/۰	۱۲/۷	۱۷/۱	کالاها و خدمات متفرقه
	*	۱۰/۸	هزینه کل

می‌کنند که این امر ضرورت در نظر گرفتن دهک‌های مزبور در سیاست‌های حمایتی را تایید می‌نماید.

نمودار ۱۰-۲- مقایسه متوسط هزینه خانوار با متوسط هزینه مناطق شهری در دهک‌های مختلف در سال ۱۳۸۸ (میلیون ریال)

به علاوه، دهک‌های یکم تا ششم فاصله زیادی از متوسط هزینه خانوار در جامعه دارند که نشان می‌دهد متوسط هزینه یک خانوار در جامعه بالاست و نمی‌تواند به خوبی سطح متوسط رفاه را نشان دهد. در حقیقت، پراکندگی هزینه در جامعه بالا بوده و نشان‌دهنده توزیع نابرابر هزینه در دهک‌های مختلف می‌باشد.

سهم نسبتاً پایینی در هزینه دهک دهم بوده و برعکس، برخی کالاهای یا گروه‌ها که سهم زیادی در سبد مصرفی دهک‌های بالای درآمدی دارند در گروه‌های درآمدی پایین سهم ناچیزی دارند. در سال ۱۳۸۸، به‌استثنای دهک دهم، رشد هزینه ناخالص حقیقی خانوار در سایر دهک‌ها منفی بود و در دهک‌های پایین‌تر این رشد منفی به لحاظ مقداری بزرگ‌تر بود.

مقایسه متوسط هزینه ناخالص خانوارها در دهک‌های مختلف هزینه با متوسط هزینه یک خانوار در جامعه نشان می‌دهد در سال ۱۳۸۸، یک خانوار در دهک دهم حدود ۳/۰ برابر متوسط هزینه یک خانوار در جامعه هزینه کرده است. این در حالی است که خانوار دهک اول حدود ۰/۲ برابر متوسط هزینه ناخالص خانوار در جامعه هزینه کرده است. میزان هزینه خانوار تا دهک ششم در سطحی پایین‌تر از متوسط جامعه قرار دارد و خانوار دهک هفتم تقریباً به میزان متوسط هزینه خانوار در جامعه هزینه می‌کند. به این ترتیب، حدود ۶۰ درصد جامعه کمتر از میزان متوسط هزینه یک خانوار مصرف

جدول ۱۰-۴- مقایسه متوسط هزینه ناخالص خانوارها در دهک‌های مختلف به قیمت جاری و ثابت در مناطق شهری (ده هزار ریال - درصد)

دهک	دهک ۱	دهک ۲	دهک ۳	دهک ۴	دهک ۵	دهک ۶	دهک ۷	دهک ۸	دهک ۹	دهک ۱۰
سال ۱۳۸۷	۲۵۲۷	۴۱۷۱	۵۴۶۴	۶۷۳۲	۸۱۲۰	۹۷۱۳	۱۱۶۸۶	۱۴۳۸۸	۱۸۹۱۸	۲۳۷۳۳
سال ۱۳۸۸	۲۷۲۰	۴۵۲۸	۵۸۸۰	۷۲۱۰	۸۷۱۴	۱۰۵۸۱	۱۲۷۶۴	۱۵۸۶۳	۲۰۷۵۳	۲۸۱۲۱
رشد هزینه ناخالص	۷/۶	۸/۶	۷/۶	۷/۱	۷/۳	۸/۹	۹/۲	۱۰/۳	۹/۷	۱۳/۰
رشد واقعی	-۳/۶	-۲/۱	-۳/۱	-۳/۴	-۳/۳	-۱/۸	-۱/۶	-۰/۸	-۱/۲	۲/۸

کمترین سهم در دهک‌های پایین متعلق به گروه «تحصیل» و «رستوران و هتل» است. در دهک‌های بالای هزینه‌ای، کمترین سهم هزینه به گروه‌های «دخانیات» و «ارتباطات» اختصاص دارد. اگرچه به لحاظ رقم مطلق، دهک دهم در گروه‌های «دخانیات» و «ارتباطات» به ترتیب حدود ۳ و ۹ برابر دهک اول هزینه نموده است.

بررسی سهم دهک‌ها از هر یک از گروه‌های هزینه نشان می‌دهد گروه‌های «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها» و «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» در کلیه دهک‌ها، بیشترین سهم هزینه را در بودجه خانوار به خود اختصاص می‌دهند. در مورد دهک اول، بالا بودن سهم اجاره‌نشین‌ها و درآمد پایین این افراد باعث شده است تا ۴۷/۳ درصد از هزینه‌ها به مسکن تعلق گیرد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

«تحصیل» و «رستوران و هتل» به ترتیب ۶۵، ۴۷ و ۵۰ برابر دهک یکم هزینه می‌نماید. به این ترتیب، دهک دهم بیشترین میزان بر خورداری از یارانه بنزین را دارا می‌باشد.

همچنین، سهم گروه‌های «حمل و نقل»، «تحصیل» و «رستوران و هتل» در دهک‌های اول و دوم در مقایسه با دهک نهم و دهم پایین‌تر می‌باشد. به لحاظ رقم مطلق نیز دهک دهم در گروه‌های «حمل و نقل»،

جدول ۱۰-۵- سهم گروه‌های مختلف هزینه در دهک‌ها در مناطق شهری در سال ۱۳۸۸

(درصد)

سهم متوسط	دهک ۱۰	دهک ۹	دهک ۸	دهک ۷	دهک ۶	دهک ۵	دهک ۴	دهک ۳	دهک ۲	دهک ۱	
۲۳/۷	۱۷/۵	۲۳/۴	۲۵/۶	۲۷/۰	۲۷/۷	۲۷/۹	۲۸/۹	۲۸/۱	۲۹/۱	۲۷/۱	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
۰/۴	۰/۲	۰/۳	۰/۴	۰/۴	۰/۶	۰/۵	۰/۷	۰/۷	۰/۹	۱/۰	دخانیات
۵/۱	۵/۰	۵/۴	۵/۵	۵/۹	۵/۲	۴/۶	۴/۸	۴/۴	۳/۵	۲/۵	پوشاک و کفش
۳۱/۴	۳۰/۵	۲۶/۷	۲۸/۳	۳۰/۴	۳۱/۱	۳۴/۷	۳۶/۷	۳۸/۴	۴۰/۷	۴۷/۳	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
۵/۳	۵/۹	۵/۶	۵/۵	۵/۶	۵/۵	۴/۱	۴/۱	۳/۸	۳/۴	۲/۸	لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه
۵/۱	۵/۳	۵/۱	۵/۴	۵/۰	۴/۹	۴/۶	۴/۴	۴/۸	۵/۰	۴/۷	بهداشت و درمان
۱۱/۶	۱۸/۷	۱۴/۶	۱۰/۴	۷/۲	۶/۳	۵/۷	۴/۵	۴/۵	۴/۳	۴/۰	حمل و نقل
۲/۳	۱/۷	۲/۲	۲/۳	۲/۷	۲/۷	۲/۹	۲/۹	۳/۰	۳/۰	۲/۷	ارتباطات
۲/۷	۲/۹	۳/۲	۳/۲	۲/۶	۲/۵	۲/۵	۲/۰	۱/۹	۱/۶	۱/۳	تفریح و امور فرهنگی
۲/۲	۲/۱	۲/۵	۲/۷	۲/۶	۲/۷	۲/۲	۱/۷	۱/۵	۱/۱	۰/۶	تحصیل
۲/۲	۲/۶	۲/۷	۲/۱	۲/۳	۲/۳	۱/۸	۱/۶	۱/۳	۱/۱	۰/۷	رستوران و هتل
۷/۹	۷/۵	۸/۳	۸/۶	۸/۴	۸/۶	۸/۴	۷/۷	۷/۶	۶/۴	۵/۱	کالاها و خدمات متفرقه

۱۰-۴- تحلیل هزینه خانوار به تفکیک استانی

بررسی متوسط هزینه سالانه ناخالص یک خانوار در استان‌های مختلف نشان می‌دهد در سال ۱۳۸۸، استان تهران بیشترین میزان هزینه و استان سیستان و بلوچستان کمترین میزان هزینه را در بین استان‌های کشور داشتند. در این سال بیشترین میزان رشد هزینه ناخالص به استان‌های قم، گیلان، زنجان و کردستان به ترتیب به میزان ۳۸/۰، ۲۷/۰، ۱۶/۵ و ۱۶/۱ درصد اختصاص داشت.

مقایسه هزینه ناخالص هر خانوار در استان‌های کشور و میزان تورم هر استان نشان می‌دهد که از میان ۳۰ استان کشور، هزینه ناخالص حقیقی در ۱۳ استان با رشد و در سایر استان‌ها با کاهش مواجه بود. در این سال بالاترین میزان رشد هزینه ناخالص حقیقی خانوار مربوط به استان قم (۲۱/۰ درصد) و بیشترین میزان کاهش مربوط به استان سیستان و بلوچستان (۱۸/۸ درصد) بوده است.

در دهک‌های پایین‌تر هزینه‌ای، سهمی که هر خانوار به «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» و «مسکن» اختصاص می‌دهد بیش از سهم متوسط و در دهک نهم و دهم سهم گروه‌های هزینه‌ای مزبور، پایین‌تر از سهم متوسط هر خانوار است. در دهک‌های بالا، هزینه‌های «لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه»، «حمل و نقل»، «تفریح» و «رستوران و هتل‌داری» بالاتر از هزینه‌ای است که هر خانوار به‌طور متوسط به این گروه‌ها اختصاص می‌دهد. به این ترتیب گروه‌های کم‌درآمد، بخش عمده‌ای از هزینه خود را برای تامین نیازهای ضروری خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها، مسکن و بهداشت و درمان اختصاص می‌دهند. شایان ذکر است در سال ۱۳۸۸، با افزایش قیمت بنزین، سهم هزینه «حمل و نقل» دهک دهم در مقایسه با سال قبل (۱۹/۴ درصد) کاهش داشت. جایگزینی سایر روش‌های حمل به جای استفاده از وسیله شخصی در کاهش سهم گروه فوق موثر بوده است.

۴/۳ برابر متوسط هزینه خانوار برای مسکن در استان سیستان و بلوچستان و بیش از دو برابر استان‌های فارس و اصفهان می‌باشد. تمرکز مراکز اداری و دولتی و وجود فرصت‌های شغلی بهتر از جمله دلایل روند دائمی مهاجرت و افزایش تقاضا برای مسکن و در نهایت اختلاف قیمت مسکن در این استان در مقایسه با سایر استان‌های کشور می‌باشد.

۱۰-۵- تحلیل درآمد خانوار

در سال مورد بررسی، متوسط مجموع درآمد پولی و غیرپولی ناخالص سالانه یک خانوار شهری حدود ۱۲۳۹۴۹ هزار ریال (ماهانه ۱۰۳۲۹ هزار ریال) بود که در مقایسه با سال گذشته ۹/۵ درصد رشد نشان می‌دهد. از این میان ۷۱/۸ درصد درآمد پولی ناخالص و ۲۸/۲ درصد درآمد غیرپولی است.

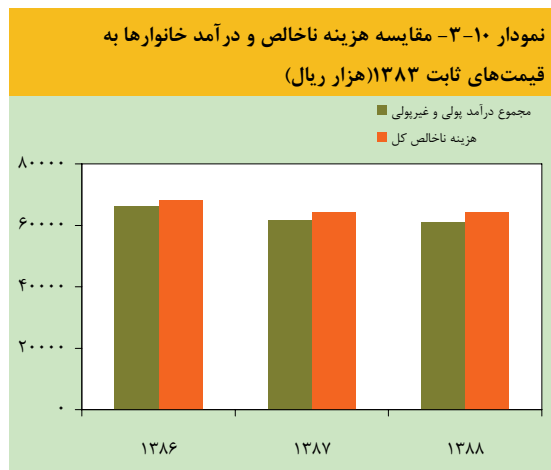
طی سال‌های ۸۸-۱۳۸۶، سهم درآمد حاصل از مزد و حقوق در بخش دولتی روندی کاهنده داشت. در بخش درآمدهای پولی، درآمدهای متفرقه در سال ۱۳۸۸ در مقایسه با سال ۱۳۸۷ از رشد بیشتری (۳۶/۴ درصد) برخوردار بود که عمدتاً ناشی از افزایش حقوق مستمری دریافتی از صندوق بازنشستگی، عایدات ناشی از اوراق مشارکت و سود سهام عدالت بوده است. میزان رشد درآمدهای غیرپولی که عمدتاً ناشی از افزایش ارزش اجاری مسکن شخصی و یا سایر منابع می‌باشد در سال ۱۳۸۸ نسبت به سال ۱۳۸۷، ۴/۳ درصد افزایش یافت؛ البته مقایسه آن با میزان رشد سال ۱۳۸۷ حاکی از کاهش رشد درآمدهای غیرپولی در سال ۱۳۸۸ می‌باشد.

مقایسه هزینه و درآمد خانوارها به قیمت جاری در سال‌های ۸۸-۱۳۸۶ نشان می‌دهد که هزینه ناخالص کل و همچنین مجموع درآمد پولی و غیرپولی خانوارها روند افزایشی داشته و هزینه ناخالص کل بالاتر از مجموع درآمد پولی و غیرپولی بود. مقایسه میزان رشد هزینه و درآمد نشان می‌دهد در سال ۱۳۸۷، میزان رشد هزینه و درآمد خانوار به ترتیب ۱۶/۸ و ۱۷/۰ درصد و در سال ۱۳۸۸ به ترتیب ۱۰/۱ و ۹/۵ درصد بود.

بررسی هزینه ناخالص خانوار در استان‌های مختلف و متوسط هزینه ناخالص نشان می‌دهد تنها در چهار استان شامل تهران، کهگیلویه و بویراحمد، ایلام و اصفهان میزان هزینه ناخالص از متوسط هزینه ناخالص یک خانوار در کشور بالاتر می‌باشد که نشان‌دهنده پراکندگی هزینه در استان‌های مختلف است. این در حالی است که شاخص‌های توسعه‌یافتگی استان‌های مورد اشاره در یک سطح نبوده و برخی از استان‌ها نظیر کهگیلویه و بویراحمد و ایلام به لحاظ توسعه از سطح پایینی در کل کشور برخوردار هستند؛ به طوری که نرخ بیکاری در این استان‌ها به ترتیب ۱۴/۸ و ۱۲/۶ درصد می‌باشد که در مقایسه با نرخ بیکاری کل کشور (۱۱/۹ درصد) بالاتر است. ولی تورم در استان‌های فوق به ترتیب ۸/۱ و ۹/۴ درصد است که از متوسط تورم در کل کشور در سال ۱۳۸۸ (۱۰/۸ درصد) در سطح پایین‌تری قرار دارد. واقع شدن استان‌های فوق در مناطق مرزی کشور و دسترسی آسان به مبادی ورود و خروج کالا در تامین بخشی از هزینه‌های استان‌های مزبور نقش موثری دارد.

توزیع هزینه ناخالص خانوار به تفکیک گروه‌های هزینه در بین استان‌های کشور نشان می‌دهد سهم گروه «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» در استان تهران کمترین (۱۶/۹ درصد) و در استان لرستان بیشترین (۳۵/۲ درصد) مقدار را به خود اختصاص می‌دهد. سهم این گروه در ۲۷ استان از ۳۰ استان کشور بالاتر از متوسط کشور (۲۳/۷ درصد) است. سهم گروه «مسکن، آب، برق و ...» در استان تهران بیشترین (۴۵/۳ درصد) و در استان ایلام کمترین مقدار (۱۶/۹ درصد) می‌باشد. در مجموع، به نظر می‌رسد یکی از دلایل بالاتر بودن میزان هزینه ناخالص خانوار در استان تهران بالا بودن قیمت زمین و مسکن است که در نهایت منجر به اختلاف هزینه خانوار در این شهر در مقایسه با سایر مناطق شهری شده است؛ به طوری که رقم مطلق متوسط هزینه این گروه در تهران (۸۰/۳ میلیون ریال) حدود

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

مقایسه هزینه و درآمد خانوارها به قیمت سال ۱۳۸۳ نیز نشان می‌دهد مجموع درآمد پولی و غیرپولی خانوارها در سال‌های ۸۸-۱۳۸۶ کاهش یافته و هزینه ناخالص کل بالاتر از مجموع درآمد بوده است. در سال ۱۳۸۸، رشد منفی ارقام مربوط به درآمد واقعی خانوارها در مقایسه با سال ۱۳۸۷ کمتر بوده است ولی تداوم روند مذکور حاکی از روند کاهشی سطح رفاهی خانوارها می‌باشد.

جدول ۱۰-۶- متوسط درآمد سالانه ناخالص یک خانوار در مناطق شهری به تفکیک گروه‌های هزینه (هزار ریال)

سال	درصد تغییر		سال	سهم (درصد)	سال	سهم (درصد)	سال	سهم (درصد)
	۱۳۸۸	۱۳۸۷						
درآمد پولی ناخالص	۸۸۹۶۱/۴	۷۹۶۲۷/۵	۶۸۸۷۴/۴	۷۱/۸	۷۰/۴	۷۱/۸	۷۰/۴	۷۱/۸
درآمد از مزد و حقوق - بخش دولتی و عمومی	۱۶۸۰۱/۸	۱۶۰۰۶/۴	۱۴۸۱۸/۹	۱۳/۶	۱۴/۱	۱۳/۶	۱۴/۱	۱۳/۶
درآمد از مزد و حقوق - بخش خصوصی	۱۷۱۵۶/۵	۱۵۶۲۰/۷	۱۲۹۷۴/۰	۱۳/۸	۱۳/۸	۱۳/۸	۱۳/۸	۱۳/۸
درآمد از مشاغل آزاد کشاورزی (۱)	۱۳۲۱/۲	۱۶۴۳/۵	۱۹۴۴/۵	۱/۱	۱/۵	۱/۱	۱/۵	۱/۱
درآمد از مشاغل آزاد غیرکشاورزی	۲۴۶۱۷/۸	۲۴۱۵۴/۲	۲۲۰۳۹/۸	۱۹/۹	۲۱/۳	۱۹/۹	۲۱/۳	۱۹/۹
درآمدهای متفرقه	۲۴۵۲۵/۲	۱۷۹۷۸/۳	۱۳۴۹۳/۴	۱۹/۸	۱۵/۹	۱۹/۸	۱۵/۹	۱۹/۸
درآمد حاصل از فروش کالاهای دست دوم	۴۵۳۸/۹	۴۲۲۴/۴	۳۶۰۳/۸	۳/۷	۳/۷	۳/۷	۳/۷	۳/۷
درآمدهای غیرپولی	۳۴۹۸۷/۵	۳۳۵۵۴/۶	۲۷۸۹۰/۱	۲۸/۲	۲۹/۶	۲۸/۲	۲۹/۶	۲۸/۲
ارزش اجاری مسکن شخصی (مالک‌نشین)	۲۷۶۲۹/۵	۲۶۲۴۳/۴	۲۲۱۰۵/۸	۲۲/۳	۲۳/۲	۲۲/۳	۲۳/۲	۲۲/۳
سایر (۲)	۷۳۵۸/۰	۷۳۱۱/۲	۵۷۸۴/۳	۵/۹	۶/۵	۵/۹	۶/۵	۵/۹
مجموع درآمد پولی و غیرپولی ناخالص	۱۲۳۹۴۸/۹	۱۱۳۱۸۲/۲	۹۶۷۶۴/۵	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

۱- با توجه به اینکه تعداد خانوارهای نمونه دارای درآمد از مشاغل آزاد کشاورزی بهینه نمی‌باشد، ارقام این گروه درآمدی قابل استناد نبوده و لذا از مقایسه آن با سال قبل خودداری شده است.

۲- شامل برآورد ارزش اجاری مسکن در برابر خدمت و رایگان، ارزش کالاها و خدمات در برابر مزد و حقوق، رایگان (نه از خانوار دیگر) و تولید برای مصرف در خانه از محل کسب کشاورزی و غیرکشاورزی می‌باشد.

۱۰-۶- اندازه‌گیری و تحلیل نابرابری توزیع درآمد

درآمدی ۱۰ درصد ثروتمندترین افراد جامعه به ۱۰ درصد فقیرترین افراد با ۰/۶ واحد درصد افزایش از ۱۳/۵ برابر در سال ۱۳۸۷ به ۱۴/۱ برابر در سال ۱۳۸۸ رسید.

جدول ۱۰-۷- شاخص‌های نابرابری توزیع درآمد در مناطق شهری

سال	سال	شاخص
۱۳۸۸	۱۳۸۷	
۰/۳۹۳۹	۰/۳۸۵۹	ضریب جینی
۱۶/۰	۱۶/۳	سهم ۴۰ درصد خانوارهای کم‌درآمد (درصد)
		سهم ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد
۳۷/۸	۳۸/۱	متوسط (درصد)
۴۶/۳	۴۵/۶	سهم ۲۰ درصد خانوارهای با درآمد بالا (درصد)
		نسبت ۱۰ درصد ثروتمندترین به ۱۰ درصد
۱۴/۱	۱۳/۵	فقیرترین خانوارها

در سال ۱۳۸۸، شاخص‌های مربوط به توزیع درآمد در مناطق شهری کشور حاکی از بدتر شدن توزیع درآمد بود؛ به طوری که سهم درآمد ۱۰ درصد فقیرترین افراد جامعه (دهک اول) ۲/۱ درصد و سهم درآمد ۱۰ درصد ثروتمندترین افراد (دهک دهم) ۲۹/۹ درصد از کل درآمد جامعه بود. کاهش سهم دهک اول تا هفتم هریک به میزان ۰/۱ واحد درصد و افزایش ۰/۷ واحد درصدی سهم دهک دهم در سال ۱۳۸۸ نشان‌دهنده توزیع درآمد به نفع ثروتمندان می‌باشد. در سال مذکور، ضریب جینی نیز به رقم ۰/۳۹۳۹ رسید که نسبت به سال گذشته ۲/۱ درصد افزایش نشان می‌دهد. علاوه بر این، نسبت سهم

جدول ۱۰-۸- شاخص رفاه اجتماعی سن

مناطق روستایی	مناطق شهری	
۱۰۴/۱	۱۰۹/۱	۱۳۸۴
۱۰۰/۰	۱۱۲/۶	۱۳۸۵
۱۰۶/۱	۱۱۸/۷	۱۳۸۶
۹۹/۷	۱۱۵/۴	۱۳۸۷
۱۰۰/۷	۱۱۱/۰	۱۳۸۸

شایان ذکر است محاسبه ضریب همبستگی بین شاخص رفاه اجتماعی، هزینه سرانه و ضریب جینی در مناطق شهری و روستایی حاکی از حساسیت بالای شاخص رفاه اجتماعی به هزینه سرانه است؛ به طوری که ضریب همبستگی بین شاخص رفاه اجتماعی و هزینه سرانه ۰/۹ و ضریب همبستگی میان شاخص رفاه اجتماعی و ضریب جینی ۰/۱ می‌باشد. به عبارت دیگر، تغییرات شاخص سن بیشتر تحت تاثیر تغییرات هزینه (درآمد) سرانه است.

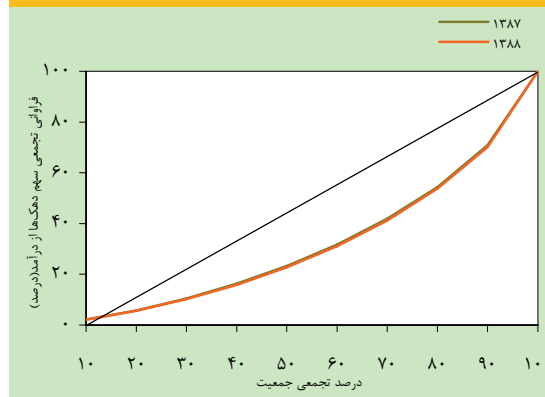
۱۰-۸- تامین اجتماعی

۱۰-۸-۱- تامین اجتماعی حمایتی

در سال ۱۳۸۸، تعداد افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) با ۴/۲ درصد کاهش نسبت به سال قبل به ۸۰۰۱ هزار نفر رسید که ۲۸۱۰ هزار نفر از این تعداد را مددجویان موردی تشکیل می‌دادند. کاهش مددجویان موردی در کاهش کل افراد تحت پوشش موثر بوده است.

در سال مورد بررسی، میزان کمک‌های پرداختی کمیته امداد امام خمینی (ره) با افزایشی معادل ۹/۵ درصد به ۳۰۷۰۷/۲ میلیارد ریال رسید. با توجه به کاهش مستمری‌های پرداختی در قالب طرح مددجویی و طرح شهید رجایی به ترتیب به میزان ۴/۴ و ۶/۲ درصد، افزایش هزینه‌ها عمدتاً به دلیل رشد هزینه‌های خودکفایی و اشتغال به میزان ۷۷ درصد بوده است که به نظر می‌رسد سیاست کمیته امداد امام خمینی (ره) در جهت ایجاد قابلیت درآمدزایی توسط خود خانوارها بوده است. متوسط کمک‌های پرداختی به هر مددجو در این سال ماهانه ۳۱۹/۸ هزار ریال بود که در مقایسه با سال گذشته ۱۴/۴ درصد رشد داشت.

نمودار ۱۰-۴- مقایسه منحنی‌های لورنز

۱۰-۷- شاخص رفاه اجتماعی سن^(۱)

شاخص رفاه اجتماعی «سن» برای مقایسه رفاه طی دوره زمانی خاص به کار می‌رود. از آنجا که محاسبه شاخص برای مناطق روستایی نیز مد نظر بوده، در محاسبات از آمار ضریب جینی مرکز آمار ایران در مناطق شهری و روستایی استفاده شده است. همچنین، در محاسبه این شاخص به علت در دسترس نبودن اطلاعات مربوط به درآمد سرانه یک خانوار در مناطق شهری و روستایی از هزینه سرانه یک خانوار در مناطق شهری و روستایی به عنوان متغیر جایگزین استفاده شد.

افزایش شاخص «سن» نشان‌دهنده بهبود سطح رفاه اجتماعی می‌باشد. بر این اساس، سطح رفاه اجتماعی در مناطق شهری از سال ۱۳۸۴ تا سال ۱۳۸۶ افزایش و در سال‌های ۸۸-۱۳۸۷ کاهش یافته است. در مناطق روستایی، سطح رفاه اجتماعی در سال ۱۳۸۷ در مقایسه با سال ۱۳۸۶ کاهش داشته است؛ اما در سال ۱۳۸۸ با افزایش شاخص سن، سطح رفاه اجتماعی افزایش یافته است. به این ترتیب در سال ۱۳۸۸، سطح رفاه اجتماعی در مناطق شهری کاهش و در مناطق روستایی افزایش داشته است.

۱- Amartya Sen Index

جدول ۱۰-۹- افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و میزان کمک‌های پرداختی

درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۶
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶
	۳/۸	۸۰۰۱	۸۳۵۴
کل افراد تحت پوشش (هزار نفر)	۰/۹	۵۱۸۶	۵۱۴۰
مددجویان دائمی	۱/۱	۳۴۷۲	۳۴۳۵
طرح مددجویی	۰/۵	۱۷۱۴	۱۷۰۵
طرح شهید رجایی	۷/۳	۲۸۱۰	۳۱۸۱
مددجویان موردی	۲۹۶۵	۳۳	۶۸
طرح بیمه اقشار نیازمند	۱۷/۷	۳۰۷۰۷/۲	۲۸۰۳۱/۰
میزان کمک‌های پرداختی (میلیارد ریال)	۹/۵	۵۷۲۶/۱	۵۹۳۸/۰
مستمری طرح مددجویی	۸/۲	۳۲۸۴/۳	۳۴۸۳/۵
مستمری طرح شهید رجایی	۲۱/۴	۲۱۶۸۶/۸	۱۸۶۰۹/۵
سایر هزینه‌ها	۲۰/۴	۱۶۵۲/۱	۱۷۲۸/۷
سرانه پرداختی مستمری طرح مددجویی (هزار ریال)	۴/۳	۱۹۱۶/۲	۲۰۴۳/۱
سرانه پرداختی مستمری طرح شهید رجایی (هزار ریال)	۲۱/۳		

ماخذ: کمیته امداد امام خمینی (ره)

در سال مورد بررسی، تعداد بازنشستگان سازمان تامین

اجتماعی به ۹۱۶/۱ هزار نفر رسید که در مقایسه با سال قبل ۱۰/۸ درصد رشد داشت. با تصویب و اجرایی شدن طرح بازنشستگی پیش از موعد کارکنان، تعداد بازنشستگان در سال ۱۳۸۸ در مقایسه با سال ۱۳۸۷ (۸/۸ درصد) از رشد بالاتری برخوردار بود.

سازمان بیمه خدمات درمانی که تحت پوشش وزارت رفاه و تامین اجتماعی است، کارکنان دولت و افراد تحت پوشش آنان، روستاییان و خویش‌فرمایان را در مقابل هزینه‌های پزشکی بیمه می‌کند.

تعداد افراد تحت پوشش سازمان بیمه خدمات درمانی با ۱۵/۷ درصد کاهش نسبت به سال قبل به ۳۳۶۷۵ هزار نفر رسید. کاهش تعداد افراد تحت پوشش صندوق‌های خویش‌فرما، سایر اقشار، روستاییان و کارکنان دولت و به صفر رسیدن تعداد افراد تحت پوشش صندوق خویش‌فرمایان بستری شهری^(۱) در کاهش کل افراد تحت پوشش سازمان موثر بود. از کل افراد تحت پوشش سازمان مذکور، ۱۹/۳ درصد کارکنان دولت و افراد تحت

۱- تمامی افراد فاقد پوشش بیمه از سوی سایر سازمان‌های بیمه‌گر اعم از تامین اجتماعی، نیروهای مسلح و کمیته امداد امام خمینی (ره) یا سایر صندوق‌های بیمه‌ای سازمان می‌توانند با دریافت کارت، نسبت به پوشش بیمه خود و افراد تحت تکفل در صندوق خویش‌فرمایان تحت عنوان بیمه‌شدگان بستری شهری اقدام نمایند و صرفاً از خدمات بستری در بیمارستان‌های دانشگاهی بهره‌مند گردند. این صندوق از سال ۱۳۸۱ تاسیس شده است.

۱۰-۸-۲- تامین اجتماعی بیمه‌ای

سازمان تامین اجتماعی، کارگران و کارمندان تحت پوشش قانون کار را از طریق طرح‌های مشارکت اجباری و افراد خویش‌فرما را از طریق ترتیبات قراردادی تحت پوشش خدمات این سازمان قرار می‌دهد.

تعداد بیمه‌شدگان اصلی سازمان تامین اجتماعی در سال ۱۳۸۸ به ۹۹۱۷/۵ هزار نفر رسید که نسبت به سال گذشته افزایشی معادل ۸/۴ درصد داشت. از این تعداد ۱۴/۴ درصد زن و ۸۵/۶ درصد مرد بودند.

در سال ۱۳۸۸، کل افراد تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی ۳۰/۷ میلیون نفر گزارش شده که در مقایسه با سال قبل ۵/۶ درصد رشد داشت. از کل افراد تحت پوشش، ۳/۹ میلیون نفر مستمری‌بگیر و سایرین تحت پوشش خدمات بیمه‌ای سازمان بودند. از کل بیمه‌شدگان نیز ۹/۹ میلیون نفر بیمه شده اصلی و ۱۶/۹ میلیون نفر بیمه شده تبعی بودند. نسبت تعداد بیمه‌شدگان تبعی به اصلی در بین کل بیمه‌شدگان ۱/۷ می‌باشد. به عبارت دیگر، هر فرد اصلی بیمه شده تقریباً ۲ نفر دیگر را نیز تحت پوشش خدمات بیمه‌ای قرار داده است. بنابراین، متوسط بعد خانوار افراد بیمه شده ۳ نفر می‌باشد؛ البته عدم پوشش بیمه‌ای فرزندان پسر پس از اتمام تحصیلات در پایین بودن بعد خانوار بیمه‌شدگان موثر است.

از آنجا که سیستم طراحی شده برای فعالیت صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر اختیاری است، گسترش آن از طریق فعالیتهای کارگزاری صورت می‌گیرد. در سال ۱۳۸۸، با اضافه شدن ۴۱ کارگزاری تعداد کل کارگزاری‌ها به ۳۴۴۴ رسید. بیشترین تعداد کارگزاری به استان‌های فارس، مازندران و خوزستان به ترتیب با ۲۹۹، ۲۴۲ و ۲۱۲ کارگزاری اختصاص داشت. تعداد کل بیمه‌شدگان اصلی و تبعی صندوق فوق به ترتیب با ۹/۱ و ۸/۷ درصد رشد به ۷۷۶ و ۱۸۱۱ هزار نفر رسید.

در سال ۱۳۸۸، میزان کمک و سهم دولت در صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر در حدود ۱۵۸۸ میلیارد ریال تصویب شد که از این رقم ۸۷/۹ درصد آن تخصیص یافت.

جدول ۱۰-۱- تعداد کارگزاری‌ها و بیمه‌شدگان صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر

درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	
۹/۱	۷۷۵۷۲۵	۷۱۰۹۹۱	تعداد بیمه‌شدگان اصلی
۸/۷	۱۸۱۱۱۴۶	۱۶۶۵۸۷۴	تعداد بیمه‌شدگان تبعی
۱/۲	۳۴۴۴	۳۴۰۳	تعداد کارگزاری‌ها

ماخذ: صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر

۱۰-۹- بهداشت و درمان

براساس آمار سازمان نظام پزشکی، در سال ۱۳۸۸ تعداد پزشکان، دندانپزشکان و داروسازان به ۱۰۵/۴، ۲۲/۶ و ۱۵ هزار نفر رسید که در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۵/۷، ۹/۶ و ۱۳/۴ درصد افزایش نشان می‌دهد. در این سال نسبت جمعیت به پزشک، دندانپزشک و داروساز به ترتیب معادل ۶۹۹، ۳۲۵۳ و ۴۹۱۰ نفر بود.

۱۰-۱۰- شاخص‌های توسعه انسانی و فقر

۱۰-۱۰-۱- شاخص توسعه انسانی کشور

دفتر عمران سازمان ملل متحد (UNDP) در گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۱۰ براساس روش جدید محاسبه شاخص توسعه انسانی (HDI)، مقدار شاخص توسعه انسانی را علاوه بر

پوشش آنان، ۰/۱ درصد «خوبش‌فرمایان» (صاحبان مشاغل آزاد و مستقل)، ۵/۷ درصد سایر اقشار، ۷/۱ درصد بیمه ایرانیان و ۶۷/۹ درصد نیز روستاییان بودند. با اجرای قانون بیمه همگانی در روستاهای کشور از سال ۱۳۷۷، کلیه روستاییان الزاماً تحت پوشش بیمه خدمات درمانی قرار گرفتند.

شایان ذکر است با اجرای طرح بیمه ایرانیان از دی ماه ۱۳۸۷، تعداد افراد تحت پوشش بیمه ایرانیان با ۴۸۷/۹ درصد افزایش از حدود ۴۰۵ هزار نفر در سال ۱۳۸۷ به ۲۳۸۰ هزار نفر در سال ۱۳۸۸ رسید. با طرح بیمه ایرانیان این امکان برای همه اقشار جامعه فراهم شد تا از تسهیلات این نوع بیمه بهره‌مند شوند و افرادی که تحت پوشش هیچ صندوق بیمه‌ای نیستند با پرداخت حق بیمه، دفترچه بیمه گرفته و از خدمات این طرح استفاده نمایند.

علی‌رغم رشد قابل توجه تعداد افراد تحت پوشش بیمه ایرانیان، از آنجا که بیمه ایرانیان اختیاری است و افراد الزامی برای بیمه شدن ندارند، بنابراین تا زمانی که بیمار نشده‌اند به هیچ‌وجه خود را تحت پوشش این بیمه قرار نمی‌دهند. نکته دیگر اینکه به رغم اطلاع‌رسانی و تبلیغات گسترده، هنوز هم بخشی از افراد جامعه از وجود بیمه مذکور اطلاع نداشته و برخی از افراد جامعه که از وضعیت مالی خوبی برخوردارند ترجیح می‌دهند خدمات درمانی را به صورت آزاد دریافت کنند. با توجه به موارد مذکور سطح پوشش بیمه‌ای کشور کامل نشده است.

۱۰-۸-۳- بیمه اجتماعی روستاییان

طرح بیمه اجتماعی روستاییان از جمله طرح‌هایی است که از ابتدای برنامه چهارم توسعه به اجرا درآمده است. این صندوق عهده‌دار بیمه کشاورزان و سایر اقشار روستایی است و براساس قانون ساختار نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی به صورت اختیاری طراحی شده است.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

است توسط چهار شاخص امید به زندگی در بدو تولد (سلامت)، میانگین سال‌های تحصیل و سال‌های تحصیل مورد انتظار (دانش) و درآمد ناخالص ملی سرانه براساس برابری قدرت خرید برحسب دلار (استاندارد زندگی) در نظر گرفته می‌شود و سپس شاخص توسعه انسانی براساس میانگین هندسی شاخص‌های مربوط به سلامت، دانش و استاندارد زندگی محاسبه می‌شود. این در حالی است که شاخص توسعه انسانی براساس روش پیشین با استفاده از میانگین ساده سه شاخص امید به زندگی در بدو تولد، آموزش (ترکیبی از دو معیار نرخ باسوادی بزرگسالان (با ضریب $\frac{2}{3}$) و نرخ ناخالص ثبت‌نام به صورت ترکیبی از نرخ ثبت‌نام در مقاطع مختلف تحصیلی (با ضریب $\frac{1}{3}$) و تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی براساس برابری قدرت خرید محاسبه می‌شد.

سال ۲۰۱۰ برای سال‌های ۱۹۸۰، ۱۹۸۵، ۱۹۹۰، ۱۹۹۵، ۲۰۰۰ و ۲۰۰۵-۰۹ برای کشورهایی که آمارهای مورد نیاز را دارا بودند، محاسبه نموده است. براساس این گزارش، کشور ایران از یک سطح توسعه انسانی متوسط در سال ۱۹۹۰ (۰/۵۳۶) با متوسط نرخ رشد سالانه ۱/۳۵ درصد به سطح توسعه انسانی بالا در سال ۲۰۱۰ (۰/۷۰۲) ارتقا یافته است، به طوری که طی سال‌های ۱۰-۲۰۰۵ جایگاه ایران با ۱۰ رتبه بهبود بین ۱۶۹ کشور به ۷۰ رسیده است^(۱). در سال ۲۰۱۰، کشورهای نروژ و زیمبابوه با شاخص توسعه انسانی ۰/۹۳۸ و ۰/۱۴۰ به ترتیب رتبه‌های اول و آخر را دارا بودند.

در روش جدید محاسبه شاخص HDI، سه بعد از ابعاد زندگی که شامل سلامت، دانش و استانداردهای زندگی

جدول ۱۰-۱۱- شاخص توسعه انسانی در ایران

متوسط نرخ رشد سالانه HDI (درصد)		تغییر رتبه		سال					
۲۰۰۰-۲۰۱۰	۱۹۹۰-۲۰۱۰	۲۰۰۹-۱۰	۲۰۰۵-۱۰	۲۰۱۰	۲۰۰۹	▲۲۰۰۵	▲۲۰۰۰	▲۱۹۹۵	▲۱۹۹۰
۱/۲۷	۱/۳۵	۲	۱۰	۰/۷۰۲	۰/۶۹۷	۰/۶۶۰	۰/۶۱۹	۰/۵۷۶	۰/۵۳۶
شاخص									

مآخذ: ۲۰۱۰، UNDP, Human Development Report

۱۰-۱-۲- شاخص عدم تعادل جنسیتی

شده و نشان می‌دهد در میان ۱۶۹ کشور جهان از نظر شاخص عدم تعادل جنسیتی، ایران رتبه ۹۸ را به خود اختصاص داده است. کشورهای هلند (۰/۱۷۴) و دانمارک (۰/۲۰۹) رتبه‌های اول و دوم را در شاخص فوق دارا می‌باشند؛ به عبارت دیگر، دو کشور مذکور کمترین میزان عدم تعادل جنسیتی را دارا می‌باشند.

درصد کرسی‌های اختصاص یافته در مجلس به زنان در سال ۲۰۰۸، ۲/۸ درصد و درصد جمعیت ۲۵ سال و بالاتر که حداقل دارای تحصیلات راهنمایی هستند در بین مردان و زنان ۵۷/۲ و ۳۹/۰ درصد بوده است. این دو شاخص در محاسبه شاخص عدم تعادل جنسیتی به کار می‌روند.

در گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۱۰، شاخص عدم تعادل جنسیتی به جای شاخص برابری جنسیتی ارائه شد. این شاخص شرایط نامساعد زنان را در سه بعد سلامت جنسیتی، توانمندی و بازار کار در نظر می‌گیرد و نشان می‌دهد که کاهش در توسعه انسانی به نابرابری بیشتر زنان و مردان در دستیابی به ابعاد مذکور می‌انجامد. اندازه این شاخص بین صفر (حالت برابری کامل زنان و مردان در میزان دسترسی به ابعاد مذکور) و یک (نابرابری کامل) متغیر می‌باشد.

مطابق گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۱۰، شاخص عدم تعادل جنسیتی کشور ایران در سال ۲۰۰۸، ۰/۶۷۴ اعلام

۱- به دلیل موجود نبودن آمارهای لازم در بسیاری از کشورها رتبه کشورها پیش از سال ۲۰۰۵ محاسبه نشده است.

۱۰-۱-۱-۳- برخی شاخص‌های توسعه انسانی

(۰/۶) مقدار این شاخص بالا می‌باشد. همچنین، نسبت وابستگی^(۱) در هر ۱۰۰ نفر در گروه سنی ۶۴-۱۵ ساله در سال ۱۹۹۰، معادل ۹۲/۹ نفر بود که در سال ۲۰۱۰ به ۴۰/۲ نفر کاهش یافت. افزایش جمعیت در دهه ۶۰ در کاهش نسبت فوق در سال‌های اخیر موثر بوده است.

دوره برنامه چهارم توسعه

مطابق با سند چشم‌انداز بیست‌ساله، کشور ایران در سال ۱۴۰۴ کشوری توسعه‌یافته با تأکید بر عدالت اجتماعی توصیف می‌شود که برخوردار از امنیت غذایی، فرصت‌های برابر و توزیع مناسب درآمد و به دور از فقر می‌باشد. برنامه چهارم توسعه (۸۸-۱۳۸۴) نیز به عنوان اولین برنامه توسعه سند چشم‌انداز، اهدافی کمی را جهت تحقق سند چشم‌انداز تعیین نموده است. در سیاست‌های کلی این برنامه به منظور تحقق عدالت اجتماعی، ایجاد فرصت‌های برابر، افزایش درآمد سرانه و همچنین کاهش فاصله اقشار دهک‌های پایین و دهک‌های بالای درآمدی مورد تأکید قرار گرفته است.

مطابق اهداف کمی برنامه چهارم توسعه، نسبت هزینه ۱۰ درصد ثروتمندترین خانوارها به ۱۰ درصد فقیرترین خانوارها در کل کشور در سال ۱۳۸۸ (سال آخر برنامه چهارم توسعه) باید معادل ۱۴ برابر باشد. براساس گزارش‌های اداره آمار بانک مرکزی^(۲)، این نسبت در سال ۱۳۸۸ در مناطق شهری معادل ۱۴/۱ برابر می‌باشد که نشان‌دهنده تحقق هدف مزبور در مناطق شهری است. البته باید در نظر داشت که هدف برنامه برای کل کشور در نظر گرفته شده و ارقام اداره آمار

میزان رضایت‌مندی از کل زندگی از جمله شاخص‌های دیگری است که در گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۱۰ ارائه شده است. این شاخص بین صفر (کمترین میزان رضایت‌مندی) و ده (بیشترین میزان رضایت‌مندی) متغیر است. طی دوره ۲۰۰۶-۰۹، میزان این شاخص در سطح کل جمعیت ۵/۶ بوده و میزان رضایت‌مندی زنان از کل زندگی طی دوره مذکور ۵/۸ بوده است. شاخص رضایت‌مندی کل و شاخص رضایت‌مندی زنان در کشور نروژ که رتبه اول شاخص توسعه انسانی را داراست به ترتیب ۸/۱ و ۸/۲ بود.

در گزارش فوق، شاخص مربوط به شاد بودن متشکل از سه شاخص دارا بودن زندگی هدفمند، رفتار توأم با احترام و شبکه حمایت اجتماعی است. درصد افرادی که به هرکدام از شاخص‌ها پاسخ مثبت داده‌اند در ایران طی دوره ۲۰۰۶-۰۹ به ترتیب ۸۷، ۸۱ و ۶۲ درصد و در کشور نروژ ۸۵، ۹۰ و ۹۳ درصد بود.

شاخص‌های مربوط به کیفیت زندگی شامل کیفیت بیمه اجتماعی، سیستم آموزشی و تحصیلی، کیفیت هوا و کیفیت آب می‌باشد. طی دوره ۲۰۰۶-۰۹، درصد افرادی که از شاخص‌های فوق رضایت داشتند به ترتیب ۶۰، ۵۱، ۶۷ و ۵۸ درصد بود. میزان رضایت‌مندی از شاخص‌های ارائه شده در کشور نروژ به ترتیب ۸۰، ۷۵، ۸۹ و ۹۵ درصد می‌باشد.

از دیگر شاخص‌های مطرح شده در گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۱۰، شاخص‌های مربوط به امنیت اجتماعی و جرایم است. در کشور ایران، نرخ قتل در هر ۱۰۰۰۰۰ نفر طی دوره ۲۰۰۳-۰۸، معادل ۲/۹ بود که در مقایسه با کشور نروژ

۱- نسبت وابستگی عبارت است از نسبت جمعیت ۱۴-۰ ساله و جمعیت ۶۵ ساله و بیشتر به جمعیت در سن کار (۶۴-۱۵ ساله).

۲- چنانچه اهداف بر اساس آمارهای مرکز آمار ایران تعیین شده باشد مقایسه ارقام سطح با یکدیگر معنی‌دار نبوده و تنها باید به مقایسه نرخ‌های رشد اکتفا کرد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

مورد نظر در برنامه چهارم توسعه، خط فقر نسبی بوده که براساس نیمی از میانه توزیع هزینه خانوارها تعریف می‌شود. براساس آمار اداره آمار بانک مرکزی، در سال ۱۳۸۸ حدود ۱۶/۹ درصد افراد در مناطق شهری زیر خط فقر بودند. البته چنانچه خط فقر برای سال ۱۳۸۳ براساس ملاک موردنظر در برنامه تعیین و با توجه به میزان رشد قیمت‌ها در سال‌های برنامه تعدیل گردد سهم افراد زیر خط فقر برای سال ۱۳۸۸، ۱۴/۴ درصد برآورد می‌گردد که همچنان با هدف برنامه فاصله زیادی دارد.

شاخص دیگری که در حوزه رفاه هدف‌گذاری شد شاخص توسعه انسانی است. میزان رشد شاخص فوق در سال‌های برنامه ۱/۷ درصد در نظر گرفته شده است. آمار ارائه شده توسط دفتر عمران سازمان ملل متحد حاکی از متوسط رشد سالانه ۱/۴ درصد طی سال‌های ۲۰۰۹-۲۰۰۵ است. براساس آخرین گزارش، کشور ایران بین ۱۶۹ کشور در سال ۲۰۱۰ جایگاه هفتم را به خود اختصاص داد.

یکی دیگر از متغیرهای رفاه اجتماعی، شاخص امید به زندگی است که به دلیل عدم دسترسی به آمارهای داخلی از شاخص فوق، به ارقام ارائه شده در گزارش توسعه انسانی استناد می‌گردد. افزایش امید به زندگی در لحظه تولد در جامعه نشان‌دهنده افزایش رفاه، سلامت، بهبود تغذیه و امید به شرایط آتی اجتماعی-سیاسی کشور است. در برنامه چهارم توسعه، هدف شاخص فوق برای سال پایانی رقم ۷۳ سال تعیین شده است. براساس آمار دفتر عمران سازمان ملل متحد، در سال ۲۰۱۰ شاخص فوق برای ایران ۷۱/۹ سال می‌باشد.

بانک مرکزی فقط مناطق شهری را پوشش می‌دهد. بنابراین مقایسه نسبت فوق باید با توجه به سهم جمعیت شهری و روستایی و میزان شاخص مذکور در مناطق روستایی صورت پذیرد.

نسبت هزینه ۲۰ درصد ثروتمندترین به ۲۰ درصد فقیرترین خانوارها در کل کشور از دیگر شاخص‌های نابرابری توزیع درآمد می‌باشد که در برنامه چهارم توسعه رقم ۵/۵ برابر برای سال پایانی برنامه در نظر گرفته شده است. آمار عملکرد شاخص مزبور براساس ارقام اداره آمار بانک مرکزی در مناطق شهری نشان می‌دهد این نسبت در سال ۱۳۸۸ به رقم ۸/۳ برابر رسید. بررسی روند این شاخص طی سال‌های برنامه چهارم حاکی از افزایشی بودن مقدار آن تا قبل از دو سال آخر برنامه است. کاهش ۱۰ درصدی مقدار شاخص در سال ۱۳۸۷ نشان‌دهنده بهبود توزیع درآمد در این سال می‌باشد.

ضریب جینی از دیگر شاخص‌های شناخته شده برای اندازه‌گیری نابرابری توزیع درآمد است. براساس اهداف برنامه چهارم توسعه، در سال ۱۳۸۸ رقم ۰/۳۸ برای این شاخص در نظر گرفته شده است. مطابق آمار بانک مرکزی، ضریب جینی در مناطق شهری در سال ۱۳۸۸ به ۰/۳۹۳۹ رسید. براساس هدف برنامه کاهش رشدی معادل ۱/۵ درصد سالانه برای این ضریب در نظر گرفته شد. براساس آمارهای موجود، ضریب فوق به طور متوسط سالانه ۰/۳ درصد کاهش داشته که حاکی از عدم تحقق هدف مزبور است.

براساس هدف برنامه چهارم توسعه، افراد زیر خط فقر در سال پایانی برنامه ۷ درصد تعیین شده است. خط فقر

خانوارها در سال‌های اجرای برنامه (به ترتیب ۱۶/۶ و ۱۷/۴ درصد) با متوسط رشد سالانه شاخص قیمت (۱۵/۲ درصد) حاکی از ارتقای سطح عمومی حقیقی رفاه خانوارها است.

در مجموع به نظر می‌رسد طی اجرای برنامه، اهداف تعیین شده در حوزه رفاه اجتماعی از تحقق نسبی برخوردار بوده است. مقایسه متوسط رشد مجموع هزینه ناخالص و درآمد